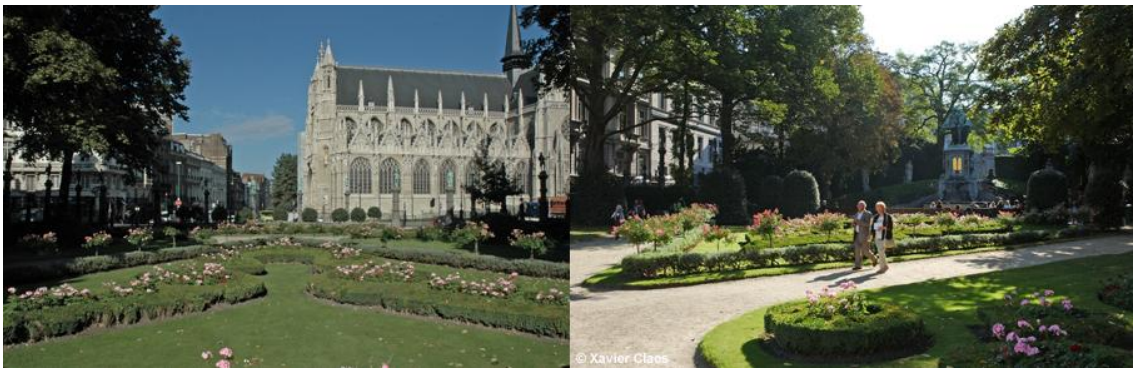

DE KLEINE ZAVEL

De tuin van een architect

Vlak tegenover de kerk van de Zavel ligt het plein van de Kleine Zavel, een van de architecturale juweeltjes van het Brusselse centrum. In deze tuin in neorenaissancestijl staat ook een groep beeldhouwwerken van de grootste Belgische kunstenaars uit de negentiende eeuw.

EEN VLEUGJE GESCHIEDENIS

De Kleine Zavel was vroeger moerasgebied. Van 1289 tot 1706 deed de plaats dienst als kerkhof van het Sint-Jansziekenhuis. Later werd het plein aangelegd met kasseien. In de jaren 1880 stelde de Brusselse burgemeester Charles Buls voor om de wijk te verfraaien en het plein om te vormen tot een verleidelijk mooie tuin. Hij vroeg architect Henri Beyaert om er een plan voor te tekenen. De tuin werd in 1890 opengesteld voor het publiek.

ALGEMENE BESCHRIJVING : ROND DE BEELDHOUWWERKEN

De neorenaissancestijl van de Kleine Zavel steunt op een klassieke techniek. De symmetrische bloemperken leiden naar een verhoogde fontein. Boven het cirkelvormige waterbekken rijst het beeldhouwwerk op met de graven van Egmont en Hoorn. Daarachter voeren twee boogvormige trappen naar het Egmontpaleis, dat tegenwoordig nog wordt gebruikt voor diplomatieke activiteiten.

De aanplantingen hebben een symbolische functie: de negen perken met gesnoeide buxus die het grasperk langs de Regentschapsstraat omlijsten, staan voor de negen provincies die België in die tijd telde. Ze omcirkelen een ander bloemperk in de vorm van een kroon, als symbool voor België. Maar het zijn vooral de monumenten en beeldhouwwerken die het parkje zo interessant maken vanuit historisch en artistiek oogpunt.

Rond de Kleine Zavel loopt een heel mooie afsluiting in smeedijzer in een ontwerp van Jean-Joseph Hankar en geïnspireerd op die van het voormalige paleis van Karel V. Dit hek bestaat uit panelen met gevarieerde motieven, telkens in paren. Erboven is een kleine smeedijzeren zuil gemonteerd in de vorm van een gestileerd boeket. Die verbindt telkens de twee panelen met hetzelfde motief. De paneelparen worden van elkaar gescheiden door grotere zuilen die als voetstuk dienen voor de beeldhouwwerken van de ambachten.

Het is een architect die het plan voor de Kleine Zavel tekende, geen landschapsarchitect. En dat merk je. Henri Beyaert creëerde op de Kleine Zavel een echte constructie met planten.

BEHEERSPRINCIPE

Het originele ontwerp van Henri Beyaert is nog altijd de leidraad voor de tuin die u vandaag kunt bewonderen. Het respect daarvoor maakt deel uit van de beheersprincipes die de landschapsarchitecten van Leefmilieu Brussel – BIM toepassen om het historische karakter te vrijwaren. Als een boom aan vervanging toe is, komt er eentje van dezelfde soort voor in de plaats. De gazonkantjes worden nog altijd op traditionele wijze bijgeknipt, en de buxushagen en hulstaanplantingen worden zorgvuldig gesnoeid. Maar de keuze van de planten in de bloemperken (die twee keer per jaar worden vervangen) en tussen de buxushagen, reflecteert de voorkeuren van de moderne siertuinkunst.

Een ander beheersprincipe is het bij snoeien van de onderkant van de boomkronen. Dat gebeurt voor een deel om meer licht door te laten, maar ook om een beter uitzicht te geven op de gevels van de woningen die aan de tuin grenzen en er een prachtig geheel mee vormen.

Begin 2011 betekende het startschot voor omvangrijke restauratiewerken aan de hekken en de standbeelden, met inbegrip van de funderingen. De werkzaamheden duurden 3 jaar.

BIJZONDERE MONUMENTEN EN BEELDHOUWWERKEN

Het standbeeld fontein van de graven van Egmont en hoorn

Achteraan in de tuin staat de combinatie van beeldhouwwerk en fontein 'Graven van Egmont en Hoorn', die Charles-Auguste Fraikin (1817-1893) in 1864 maakte. De graven van Egmont en Hoorn werden in 1568 onthoofd voor het koningshuis (op de Brusselse Grote Markt) op bevel van de Hertog van Alva, omdat ze zich verzetten tegen de Spaanse terreur in die periode. De twee heren worden voorgesteld op hun tocht naar hun executie. De graaf van Egmont ziet er vastberaden uit en draagt een hoed, terwijl de graaf van Hoorn zijn hand laat rusten op de schouder van zijn onfortuinlijke strijdmakker. Het gotische voetstuk is versierd met de wapenschilden van de veroordeelden en wordt geflankeerd door twee gewapende Spaanse soldaten. Dit beeldhouwwerk stond eerst op de Grote Markt, op de plaats van de terechtstelling zelf, maar verhuisde in 1879 naar de Kleine Zavel tegenover het Egmontpaleis, dat eigendom was van de nakomelingen van een van de graven.

De tien beroemde personages

Tien standbeelden in carraramarmer staan in een boog in de niches, waar de klimop langs het monument voor de graven van Egmont en Hoorn omhoog klimt. Ze stellen tien beroemde personen voor die leefden in de periode van de onthoofding van de graven, zoals de geograaf Mercator en de architect Cornelis De Vriendt. Beroemde beeldhouwers (Julien Dillens, Alphonse de Tombay, e.a.) uit die periode maakten de kunstwerken tussen 1882 en 1890 naar ontwerpen van de schilder Xavier Mellery.

De standbeelden van de ambachten

Op de 48 gotische zuilen van de afsluiting van de Kleine Zavel staan 48 bronzen beeldhouwwerken die de gilden en oude Brusselse ambachten voorstellen. Ze zijn van de hand van de beste Belgische kunstenaars uit de negentiende eeuw, zoals Jules Courroix en Jean-François Van den Kerckhove en volgen de ontwerpen van Xavier Mellery. Elk beeldhouwwerk stelt een ambachtsman voor met zijn werktuigen, symbolen of met voorwerpen die typisch zijn voor zijn beroep.

U vindt een volledige lijst in de folder die Leefmilieu Brussel – BIM over het park heeft gepubliceerd.

Wij vermelden nog dat het eerste van deze reeks beeldhouwwerken – op de hoek van de Regentschapstraat en de Kleine Zavel – de vier ambachten van vier gekroonden voorstelt: de gilde van metselaars, steenkappers, beeldhouwers en leidekkers. Het verraadt de hand van architect Henri Beyaert.

GROENE RUIMTEN IN DE BUURT

- Ten noorden: de tuin van de Kunstberg.
- Ten oosten: de tuin van het Paleis der Academiën en het park van Brussel.
- Ten westen: het park van de Hallepoort.
- Ten zuiden: het Egmontpark.

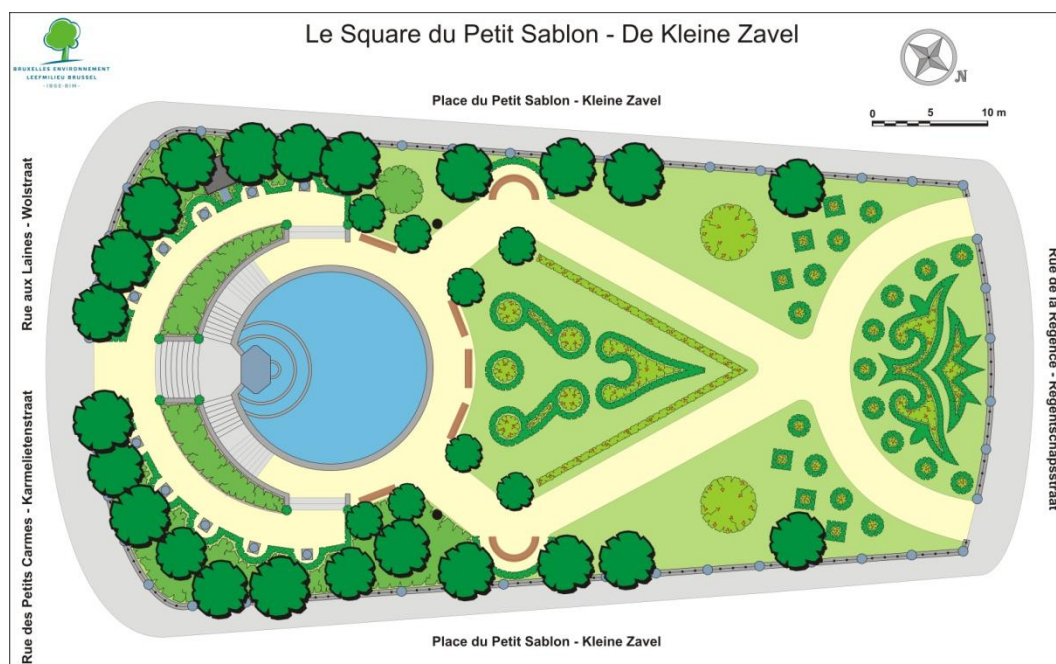
Oppervlakte: 29 are.

Typologie: historisch park.

Eigenaar: Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Beheer: Leefmilieu Brussel – BIM.

Klassering: De Kleine Zavel is als monument geklasseerd sinds 20 juli 1972.

PRAKTISCHE INFORMATIE

OPENINGSUREN

OPENINGSUREN

Verschillende parkwachters zorgen zeven dagen per week voor toezicht op volgende uren:

- van 1 oktober tot 31 maart van 8 tot 17.40 uur;
- van 1 tot 30 april van 8 tot 18.40 uur;
- van 1 mei tot 31 augustus van 8 tot 20.40 uur;
- van 1 tot 30 september van 8 tot 19.40 uur.

Het is een geklasseerd monument en daarom is het er niet toegelaten om de grasperken te betreden.

CONTACT

Met vragen en problemen kan u terecht bij de parkwachters aan.

In noodgevallen: Politie op nummer 02/279 79 79

Leefmilieu Brussel – BIM op 02 775 75 75 of info@leefmilieubrussel.be

UITRUSTING

De tuin is volledig omheind. Er zijn veel zitbanken, sommige in de schaduw van een prieel. Vuilnisbakken.

ER GERAKEN

U bereikt de Kleine Zavel in het centrum van Brussel via de Regentschapstraat en de Wolstraat.

BEREIKBAARHEID ANDERVALIDEN

Zonder enig probleem.

OPENBAAR VERVOER

Bus : 27, 95 (Kleine Zavel), 34, 54, 64, 71, 80 (Naamsepoort), 48 (Grote Zavel)

Tram : 97 (Louiza), 92, 94 (Kleine Zavel)

Metro : 2, 6 (Naamsepoort)

Trein: Centraal Station.

MEER INFORMATIE

- De publicaties van Leefmilieu Brussel – BIM:
  - De Kleine Zavel (folder);
  - Wandeling langs de beeldhouwwerken in de Brusselse groene ruimten (brochure). Om te bestellen : Leefmilieu Brussel – BIM : 02 775 75 75 of info@leefmilieubrussel.be.
- Meer informatie over [culturele wegwijzers van parken en tuinen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#).
- De fotogalerij van de [Virtual Landscape Gallery](#).
- Meer informatie over [het architecturale patrimonium van het Gewest](#).
- Meer informatie over [herdenkingsmonumenten in Brussel](#).
- Meer informatie over [het groene en blauwe netwerk](#).

